

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
MUZIKOS AKADEMIJA

INSTRUMENTINĖS MUZIKOS KATEDRA

Vytautas Šereckis

**KARINIO ORKESTRO FUNKCIJŲ IR KOMPETENCIJŲ KAITA
ŠIŲ DIENŲ KARIUOMENĖJE**

Magistro darbas

Studijų kryptis: MUZIKA (0111)

Atlikimo menas valstybinis kodas 621W31006

Vadovas: doc. dr. Daiva Bukantaitė
(moksl. laipsnis, Vardas, pavardė
(data)

_____
(parašas)

Apginta: doc. dr. Saulius Gerulis
(parašas) (data)

Kaunas, 2015

Santrauka

KARINIO ORKESTRO FUNKCIJŲ IR KOMPETENCIJŲ KAITA ŠIŲ DIENŲ KARIUOMENĖJE

Karinio orkestro funkcijų ir kompetencijų kaitos analizės nebuvimas išskiriamas šio darbo problema.

Probleminiai klausimai:

- Kokias funkcijas atliekas šių dienų kariniai orkestrai?
- Kaip karinius orkestrus funkcijų aspektu vertina juose dirbantys muzikantai?

Tyrimo objektas: karinių orkestrų funkcijų ir kompetencijų kaita šių dienų kariuomenėje.

Tyrimo tikslas: atskleisti karinių orkestrų funkcijų ir kompetencijų kaitą šių dienų kariuomenėje

Tyrimo tikslui pasiekti, iškelti šie **uždaviniai:**

- Aprašyti karinių orkestrų raidą,
- Pristatyti karinio orkestro vietą šių dienų Lietuvos kariuomenės struktūroje,
- Įvertinti karinių orkestrų muzikantų funkcijų ir kompetencijų kaitą.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, interviu, refleksija

Pagrindinės išvados:

- Karinių orkestrų raida yra labai dinaminė, neatsiejama nuo istorinės, politinės, karo pramonės ir muzikos vystymosi (ypač pučiamųjų orkestrų) raidos. Lietuvos karinių orkestrai orientuoti į Europietišką karinių orkestrų tradiciją.
- Kariniai orkestrai nėra savarankiški kolektyvai, jie priklauso Vidaus reikalų ministerijai arba Kariuomenei. Visi grojantys orkestre muzikantai yra ir profesionalūs kariai. Šiuo metu Lietuvoje yra 8 orkestrai:
- Karinių orkestrų muzikantų funkcijos ir kompetencijos kito. Orkestrų susikūrimo pradžioje muzikantai tik grojo, vėliau pasikeitus orkestrų statusui, tapo profesionaliais kariais. Orkestro pagrindinės funkcijos yra
  - Reprezentacinė, ceremonialo (kariuomenės įvaizdžio formavimas, dalyvavimas kariuomenės ceremonijose, valstybinėse šventėse)
  - Pramoginė (dalyvavimas miesto renginiuose ir kitose šventėse)

Orkestro muzikantų kompetencijų kaitą taip pat lemia: aukšta muzikantų profesinė kvalifikacija, atliekamo repertuaro sudėtingėjimas, muzikinių instrumentų tobulėjimas ir atsinaujinimas, orkestrų nuolatinis papildymas jaunais ir profesionaliais muzikantais, tobulėjančios technologijos.

Summary

CHANGE OF MILITARY ORCHESTRA FUNCTIONS AND COMPETENCES IN NOWADAYS ARMY

Lack of military orchestra functions and competences analysis distinguished as problem of this work.

Questions of the problem of the research:

- What functions does nowadays-military orchestra perform?
- How musicians working in military orchestra value it by functional aspect?

Object of the research: change of military orchestra functions and competences in nowadays army.

Aim of the research: reveal the change of military orchestra functions and competences in nowadays army.

To reach the goal of the research, such **tasks** were elevated:

- Describe the evolution of military orchestra,
- Introduce the place of military orchestra in nowadays Lithuanian army's structure,
- Evaluate change of functions and competences of military orchestra musicians.

Methodology of the research: analysis of scientific literature and documents, interviews, reflection.

Conclusions:

- Evolution of military orchestra is very dynamic, inseparable from historical, political, military industry and music development (especially wind orchestra) evolution. Lithuanian military orchestras are oriented to European military orchestra tradition.
- Military orchestras are dependent collectives; they belong to Ministry of Interior Affairs or Military. All the orchestra's musicians are professional soldiers. Today there exist 8 orchestras in Lithuania.
- Functions and competences of military orchestra's musicians were changing. In the beginning of orchestras creation musicians were only performing, later when status of orchestra changed, musicians became professional soldiers. Principal functions of orchestra are:
  - Representing, ceremonial (formation of Military image, participation in Military ceremonies, official festivals);
  - Entertainment (participation in city events and other festivals).

Change of orchestra's musicians competences is also determined by: high musician's professional qualification, complexity of repertoire, development and renewal of music instruments, regular addition of young and professional musicians, developing technologies.

TURINYS

ĮVADAS	5
I. KARINIO ORKESTRO FUNKCIJŲ IR KOMPETENCIJŲ KAITOS ŠIŲ DIENŲ KARIUOMENĖJE TEORINĖS IŽVALGOS	7
1.1. Pučiamųjų ir karinių orkestrų istorinė raida.....	7
1.2. Karinio orkestro vieta šių dienų Lietuvos kariuomenės struktūroje	14
II. KARINIO ORKESTRO FUNKCIJŲ IR KOMPETENCIJŲ KAITOS ŠIŲ DIENŲ KARIUOMENĖJE TYRIMAS	19
2.1. Karinio orkestro funkcijų kaitos tyrimo metodologija.....	19
2.2. Karinio orkestro funkcijų kaitos tyrimo rezultatai.....	20
IŠVADOS	28
LITERATŪRA	30
PRIEDAI	33

IVADAS

Ištisas Lietuvos valstybės tūkstantmetis nuo pat pirmojo jos vardo paminėjimo 1009 m. iki šių dienų yra paženklintas nuolatinėmis kovomis už valstybingumo sukūrimą ir jo išlaikymą. Pasak J. Vaičėnionio (2011) jau baltų genčių laikais lietuviams su ginklu rankoje teko kautis už savo bendruomenės interesus, o nuo 1492 metų Lietuva 175 metus kariavo su Rusija. Šiuo laikotarpiu įvyko net 9 karai, kuriuos skyrė vos vienos kartos pertrauka. Gana keista tai, kad Lietuvoje karo tyrėjai (A. Martinionis 1993, J. Vaičėnionis, I. Karužienė 1998, R. Kamuntavičius, V. Rakutis 2009) savo tyrimuose neanalizuoja karinių orkestrų funkcijų. Karinio muzikavimo formų menką tyrinėjimą Lietuvoje akcentuoja ir Batavičius A¹. Minėtas autorius teigia, kad pučiamųjų orkestrų, o ypač karinių, pakiliai ir nuotaikingai skambanti muzika, griežtas ritmas, orkestrantų lygiavimas ir iškilmingas žingsnis, jų laikysena bei paradinė apranga, išpuošta tautinės atributikos elementais, buvo, yra ir bus kiekvienos tautos pasididžiavimas. Autoriui antrina ir Žarskienė R. (2009) pastebėjusi, jog „pučiamųjų orkestrų muzika buvo siekiama atspindėti vienos ar kitos valstybės galą, imperializmo siekius, arba- atvirkščiai- iškovotą nepriklausomybę“. Muziką svarbia karių gyvenime akcentuoja ir Urbonienė L (2011), nurodydama dūdų orkestrus, nepamainomais talkininkais žygiuose, naujokų sutiktuvėse, paraduose ir šventėse. Fronte muzika kėlė kariams ūpą, suteikdavo jėgų ir energijos. Ne vienas mūšis buvo laimėtas dar ir dėl to, kad kovotojų dvasią stiprino galingi kariško maršo garsai.

Karinė muzika būtinu karinio gyvenimo elementu Vakarų Europoje tapo jau XIV a. (Daugirdaitė Sruogienė V. 1990), kitų šaltinių duomenimis- XV a. (Žarskienė R. 2009). Muzikos enciklopedijoje nurodoma, kad Lietuvos respublikoje, pradėjus steigti kariuomenės struktūrai, pradėti kurti ir kariniai pučiamieji orkestrai. Orkestrus turėjo visi kariuomenės pulkai. Be tiesioginių pareigų kariuomenėje, orkestrai rengdavo įvairius koncertus kariams, visuomenei, dalyvaudavo dainų šventėse, chorų pasirodymuose, grodavo parkuose, kurortuose. Pirmi vieši koncertai buvo surengti 1920 m vasarą. 1924 m. pirmoje visos Lietuvos dainų šventėje dalyvavo 120 muzikantų jungtinis karinis orkestras. 1927 m. Klaipėdos įgulos orkestras grojo pirmoje Mažosios Lietuvos dainų šventėje, vietinių pulkų pučiamųjų orkestrai grojo 1937 m. dainų šventėse Marijampolėje ir Panevėžyje, o 1938 m. Utenoje.

Lietuvoje aptinkami itin negausūs karinių orkestrų tyrimai. Bartušis V. (2007) savo magistriniame darbe analizuoja Lietuvos pučiamųjų orkestrų raidos tendencijas vakarų šalių patirties kontekste, Batavičius A. (1995) aprašęs Tauragės dūdų orkestrą, Brazauskas R. (1985) gilinosi į pučiamųjų orkestrų organizavimo problematiką, Urniežius R. (1988) analizavo

---

¹ <http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2002/04/04ork.html>

pučiamųjų orkestrų sudėtis ir akademinė žanrų muziką pučiamųjų orkestrui. Karinio orkestro funkcijų ir kompetencijų kaitos analizės trūkumas išskiriamas šio darbo problema.

Probleminiai klausimai:

- Kokias funkcijas atlieka šių dienų kariniai orkestrai?
- Kaip karinius orkestrus funkcijų aspektu vertina juose dirbantys muzikantai?

Tyrimo objektas: karinių orkestrų funkcijų ir kompetencijų kaita šių dienų kariuomenėje.

Tyrimo tikslas: atskleisti karinių orkestrų funkcijų ir kompetencijų kaitą šių dienų kariuomenėje

Tyrimo tikslui pasiekti, iškelti šie **uždaviniai:**

- Aprašyti karinių orkestrų raidą,
- Pristatyti karinio orkestro vietą šių dienų Lietuvos kariuomenės struktūroje,
- Įvertinti karinių orkestrų muzikantų funkcijų ir kompetencijų kaitą.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė leido aprašyti karinių orkestrų istorinę kaitą, karinio orkestro vietą šių dienų Lietuvos kariuomenėje
- Interviu metu siekta atskleisti individualius tyrimo dalyvių požiūrius į karinio orkestro vietą, kaitą ir funkcijas
- Refleksija taikyta analizuojant tyrimo rezultatus

Darbo struktūra: darbą sudaro santrauka, įvadas, du skyriai, naudotos literatūros sąrašas, išvados, priedai. Darbo apimtis su priedais – 39 puslapiai, jame yra 2 lentelės. Literatūros sąrašą sudaro 40 šaltinių.

I. KARINIO ORKESTRO FUNKCIJŲ IR KOMPETENCIJŲ KAITOS ŠIŲ DIENŲ KARIUOMENĖJE TEORINĖS IŽVALGOS

1.1. Pučiamųjų ir karinių orkestrų istorinė raida

Lietuvos, kaip ir kitų šalių pučiamųjų (ar kitų) orkestrų raida priklausė nuo politinės, ekonominės, kultūros ir švietimo situacijos. Istorinis laikmetis, požiūris į švietimą, bažnyčios veikla, vykę karai yra tie veiksniai, kurie tiesiogiai lemia raidą.

Bartušis V. (2007) atkreipia dėmesį į tai, kad pučiamųjų instrumentų orkestrų veikla yra orientuota į Vakarų šalių orkestrų veiklos ir muzikavimo tradicijas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad įvairūs pučiamieji muzikos instrumentai atsirado ne vienu metu, todėl nustatyti pučiamųjų orkestrų susiformavimo laiką, yra gana keblu. Greičiausiai pirmiausiai tai buvo įvairių tipų mišrūs ansambliai. Pirmieji pučiamieji orkestrai atsirado tik susiformavus valstybėms ir jų reguliuojamoms armijoms. Šis procesas vyko maždaug nuo 2000 m prieš mūsų erą Viduržemio jūros regiono šalyse: Egipte, Asirijoje, Palestinoje, Graikijoje, Romoje. Pučiamųjų orkestrų vystymasis labai susijęs su imperijų atsiradimu. II a prieš mūsų erą tai Romos imperijos žydėjimo laikotarpis. Muzika kuri tuomet skambėdavo didelių švenčių metu, buvo labai pompastiška, puošni, dekoratyvi, klestėjo iškilmingo, maršų pobūdžio muzikinės formos, kurioms atlikti reikėjo ir didelių orkestrų. (Bružas V, 1997)

Lietuvos pučiamųjų orkestrų ištakų reikia ieškoti gilioje senovėje. Jau XIII a., o gal ir daug anksčiau skambėdavo ragai. Jie buvo naudojami taikos ir karo metu įvairiems garsiniams signalams perduoti. Medžioklėse naudojami jaučio, ožio, o žygiuose, karuose, iškilminguose susiėjimuose, šventėse bei ritualinėse apeigose - dažniausiai ilgi mediniai, o vėliau ir metaliniai, garsiai skambantys įvairių formų ir dydžių ragai. Lietuvoje jau gilioje senovėje primityvūs pučiamųjų ir mušamųjų muzikos instrumentų orkestrai lydėdavo karius į žygius, kovas ir iškilmes (Batavičius A.(1995)

Sruogienės V. (1990) pastebėjimu, Lietuvos kariuomenės pradžia galima laikyti karaliaus Mindaugo laikus, kuomet jis sutelkęs Lietuvą į vieningą valstybę, formavo ir jos kariuomenę. Batavičius A, cituodamas Buhlo E (1903) nurodo, kad tuometėse kovose buvo naudojami ilgos medinės triūbos, trimitai, kurie buvo tobulinami pagal trofėjinius kryžiuočių pučiamuosius instrumentus „buzinas“. Kunigaikščiui Gediminui sudarius sutartį su Lenkijos karaliumi Lokietka 1325 metais, lietuvių karinė muzika pradėjo glaudžiai sietis su lenkų muzikine kultūra. Kunigaikščio Vytauto laikais karinė muzika skambėjo pačiomis įvairiausiomis

progomis sudarant taikos sutartis, aukštų svečių priėmimuose, iškilmėse, sutinkant ir išlydint svečių šalių pasiuntinius ir t.t. Tokiu būdu karinė muzika vis labiau įgavo pasaulietinės instrumentinės muzikos išraišką, o kariniai orkestrai buvo lyg būsimųjų rūmų orkestrų prototipai (Batavičius A.). Minėtas autorius samprotauja, kad pučiamųjų instrumentų orkestrai formavosi veikiami karinės muzikos. Tuo tarpu Bartušis V. (2007) karinių orkestrų pradžią mini karaliaus Liudviko XIV laikus (1643-1715), kadangi šiuo metu buvo pradėta kurti muzika šiems orkestrams. Cituodamas Kopstein (2005), minėtas autorius nurodo, kad iki šio laikmečio tokia muzika buvo perduodama vieno autoriaus kitam ar išmokstama groti iš klausos.

Viduramžiais pučiamieji instrumentai toliau tobulėjo: fleitos ir obojaus tipo instrumentai daugiausiai buvo naudojami buitiniam muzikavimui, tuo tarpu trimitiniai instrumentai, plačiai naudoti Viduržemio jūros baseino šalių armijose, tapo nepakeičiami iškilmingų ceremonijų ir ritualų atributu. Jais galėjo groti tik privilegijuoto luomo žmonės. Taip atsirado visa instrumentų, vadinamų bukcynomis, šeima. Tuo pačiu metu prasidėjo ragų (hornų) šeimos instrumentų vystymasis. Šios dvi instrumentų grupės atsiskyrė viena nuo kitos apie 1200 metus, kai armija pasidalino į pėstininkus ir kavaleriją. Pėstininkai naudojo ragus, o kavaleristai – bukcinas. (Bružas V., 1997)

Didelis šuolis pirmyn buvo korneto, dar vadinamo cinku atsiradimas. Šis instrumentas buvo sukurtas sujungus ragą su fleitos- obojaus tipo instrumentu. Išėjo techniškai judrus, chromatiškas, garso tembru ir stiprumu trimitų primenantis instrumentas.

Interviu metu Kučinskas A. (2011) nurodo, kad „po Žalgirio mūšio LDK suaktyvėjus karinei muzikai Vakarų Europos pavyzdžiu buvo kuriami nauji orkestrai. Vėliau pučiamųjų instrumentų orkestrų mokyklos ėmė steigtis ir kurtis prie rūmų. Didžiausios orkestrų mokyklos buvo įkurtos Vilniaus vaivados M.Radvilos ir Trakų vaivados S.Goštauto rūmuose. Tuometinėje LDK rengiant profesionalius muzikantus reikšmės turėjo Vilniaus akademija, kurioje buvo įsteigta muzikos katedra. XVII a. didelę reikšmę muzikinei kultūrai turėjo švedų kariaunos invazija į Lietuvą. Švedų muzikantai lietuvius pradėjo mokyti groti iš gaidų – tai padėjo pasiekti aukštesnį meninį orkestrų lygį.

XVIII a. fiksuotas „uždaras“ muzikinio lavinimo būdas, kuomet bažnyčių ar darų muzikiniai kolektyvai buvo tik savamoksliai, labiau patyrę orkestrantai mokydavo naujokus. Tai buvo naudinga ir konkrečiam orkestrui ir jo mecenatui (dvarui, bažnyčiai), vėliau tai suteikė apčiuopiamos naudos kraštui- siauroje erdvėje puoselėjamas muzikinis lavinimas nuosekliai peraugo į visą Lietuvą apimančią muzikos mokyklų tinklą. Bažnytinių kapelų narių muzikavimas daugelyje šių kolektyvų egzistavo, kaip sunkiai įveikiama konservatyvi tradicija. Bažnyčių vyresnieji ar mokslų ragavę kapelų muzikantai savo iniciatyva imdavosi bažnytinėms kapeloms priklausiusių mokyklų steigimo (Budzinauskienė L 2008)

Kaip ir visoje Europoje šiuo laiku mokyklose vyravo religinė pakraipa, tad nenuostabu, kad ir muzikinis ugdymas buvo nukreiptas į specifines religines apeigas. Pasak Budzinauskienės L. (2008) XIX a. pabaigoje Lietuvoje veikiančios gimnazijos turėjo chorą, „o dažnai ir orkestrą, kurie koncertuodavo bažnyčiose, pasirodydavo įvairių švenčių metu ar moksleivių vakarėliuose.

Petraitis R (1989) nurodo, kad XVIII a. sparčiai vystantis Anglijos pramonei, stambesniuose industriniuose centruose atsirado pirmieji darbininkų orkestrai, susidedantys tik iš varinių pučiamųjų ir mušamųjų instrumentų. Tuo metu šie instrumentai buvo prieinamiausi kolektyvinio muzikavimo mėgėjams. Varinių pučiamųjų orkestrai kūrėsi ir plačiai paplito mažuose miesteliuose, kurie be specifinių, specialiai tik jiems parašytų kūrinių, atlikdavo ir klasikos kūrinių aranžuotes (pvz. Dž. Rossini operos „Italė Alžyre“ uvertiūrą, Ž. Bize operos „Karmen“ uvertiūrą). Orkestro sudėties pokyčiams didelės įtakos turėjo varinių instrumentų konstrukcijos tobulinimas, ypač svarbi naujovė buvo chromatinio-ventilinio-pistoninio mechanizmo pritaikymas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad su Didžiąja Prancūzų Revoliucija (1789 m.- 1794 m.) susiję nauji paradinės, triumfo ir gedulingos muzikos žanrai. Juos groja dideli, gerai sukomplektuoti pučiamųjų instrumentų orkestrai, kurių sudėtys, šiek tik pakitusios, išliko iki mūsų dienų.

XIX a Lietuvos pradžios, apskrities mokyklose ir gimnazijose nebuvo nuoseklios muzikinio ugdymo sistemos. Tuo metu to siekti buvo įmanoma tik privačiomis iniciatyvomis, tokiomis, kaip dvarų mokyklos. XIX a. Lietuvą garsino 1859 m. (kitais duomenimis 1873 m.) Rietave įkurta Iranijaus Kleopo Oginskio muzikos mokykla. Vėliau Mykolas ir Bogdanas Oginskiai Plungės dvare įkūrė puikią muzikos mokyklą ir orkestrą. Orkestro grojama muzika sudarė neatsiejamą dvaro pokylių ir kitų pasilinksminimų ceremonialo dalį. Groti pučiamaisiais instrumentais buvo mokoma ir grafų Tyzenhauzų dvare Rokiškyje. Dvarų muzikos mokyklose mokėsi ir orkestruose grojo gabesni vaikai iš visos Lietuvos. Taip pat minimos Pšezdzeckių, Zabielių, Salų dvarų mokyklos (Stankevičienė J. (2009)

Plungės mokykloje buvo mokoma groti instrumentu ir muzikos teorijos. Mokiniai stengdavosi kuo greičiau išmokti groti, kad dirigentas juos priimtų į orkestrą. Plungės orkestro sudėtis buvo pastovi- 36 muzikantai. Šiam orkestrui ilgus metus vadovavo P. Dovydavičius, studijavęs Varšuvos konservatorijoje. Rietavo orkestro mokyklai vadovavo J. Kalvaitis, orkestrui- čekas J. Mažekas. Po abiejų Oginskių mirties muzikinis gyvenimas dvaruose užgeso. 1905 m. Plungės orkestras koncertavo paskutinį kartą. 1906- 1907 m. buvę Plungės ir Rietavo muzikantai išvyko už Atlanto ir susirinko Čikagoje. Čia rietaviškis kornetiskas V. Lukauskas, kompozitorių M. Petrausko ir S. Šimkaus paskatintas, subūrė 30- ies narių lietuvių pučiamųjų

orkestrą „Lietuva Band Chicago“, kuris buvo labai populiarus tarp JAV lietuvių išeivių (Bružas V. 1997)

Dvarų mokyklos buvo neatsiejamos ir nuo bažnyčių. Daro mokyklų auklėtinais pirmiausiai buvo ruošiami muzikuoti dvaro kapelose ir rezidencijai priklaususiose bažnyčiose. Dvaro mokyklose buvo mokoma groti įvairiais instrumentais, o mokslai truko priklausomai nuo pasirinkto instrumento, mokinio gabumų ir globėjo išteklių. Su mokiniais buvo sudaromos sutartys. Būsimieji pučiamųjų orkestrų muzikantai buvo rengiami „keliauninko- triūbinio- muziko“ specialybei. Mokslas truko tris- šešis metus ir mokiniai privalomai įvaldydavo ne vieną, o kelis pučiamuosius instrumentus (Budzinauskienė L. 2008). Dvarininkai, tikėdami, kad jaunuoliai grįš muzikuoti į dvarų orkestrus, gabiuosius išsiųsdavo studijuoti į aukštąsias mokyklas. Tačiau ne visi jų sugrįždavo į dvaro orkestrą, kai kurie jų įsidarbindavo į miestų ar karo orkestrus, bažnyčių kapelas, plėtodavo pedagoginę veiklą ar keisdavo specialybę.

Žarskienė R. (2009) pastebi, kad dvarų orkestruose prieš išmokdami groti pučiamaisiais instrumentais, daugelis orkestrantų jau buvo įvaldę kitus instrumentus (dažniausiai styginius). Minėta autorė spėja, kad Žemaitijoje klarnetas išpopuliarėjo anksčiau nei variniai instrumentai, o cituodama Pakalniškį (1977) teigia, kad triukšmingi pučiamųjų orkestrai į madą atėjo jau po XX amžiaus pradžios ir buvo labai populiarūs visame Žemaitijos krašte.

Bažnytinių muzikos kolektyvų aukso amžiumi L. Budzinauskienė (2012) vadina XIX amžių. Apžvelgdama Viliaus bažnytinius muzikos kolektyvus, autorė pastebi, jog tuo metu sostinės bažnyčiose muzikavo įvairūs kolektyvai: giedotojų grupės, vokaliniai ansambliai, chorai ir orkestrai. Autorė šiuos kolektyvus vadina kapelomis. Paprastai kapeloje giedodavo iki 15 narių, grodavo kapelų orkestrai, sudaryti iš styginių, pučiamųjų instrumentų, vargonų ir timpanų. Pasak, Palionytės-Banevičienės D. (2002) jau XIX a, trečiame dešimtmetyje bažnytinių kapelų sudėtį ėmė keisti romantizmo laikotarpiui būdinti instrumentai: altas ir patobulintos konstrukcijos mediniai ir variniai pučiamieji instrumentai. Minėta autorė atkreipia dėmesį į šių instrumentų kainą ir tai, jog bažnyčios, siekdamos grojimo kokybės, pinigų jiems negailėjo.

„XIX a. viduryje Vakarų Europoje iškilo būtinybė atnaujinti bažnytinę muziką, gryninti jos repertuarą, atsisakyti teatralizuotų elementų, romantinio patoso, jausmingumo, taip pat gražinti į bažnyčių grigališkąjį choralą bei pakelti vargonininkų lygį.“ (Budzinauskienė L (2012)

Minėta autorė išskiria šias garsiausias Vilniaus miesto bažnyčių kapelas:

- Trinitonų kapela (gyvavusi XVIII a. pab – XIX a. pirmoje pusėje)
- Vilniaus katedros kapela (gyvavusi XIX a. pirmoje pusėje)
- Šv. Jurgio bažnyčios kapela

Kartu su kariniais daliniais kūrėsi ir kariniai orkestrai. Pirmuoju Lietuvos kariuomenės dūdų orkestru reikėtų laikyti 2- ojo pėstininkų Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo pulko

orkestrą, įkurtą 1919 m. vasario 15 d. orkestras įkurtas Kauno šv. Juozapo draugijos pučiamųjų orkestro pagrindu, jam vadovavo kapelmeisteris Juozas Grušas. Šis orkestras du kartus per savaitę grojo „Metropolio“ restorane, koncertavo įvairiuose pasilinksminimų vakarėliuose. Antrasis orkestras įkuriamas po kelių dienų- 1919 m. vasario 24 d. 1- ajame pėstininkų pulke. Orkestrui vadovavo Juozas Gudavičius. Orkestras kartu su pulku keliavo į frontą prie Alytaus, vėliau Daugpilį, dalyvavo mūšiuose su bermontininkais (Urbonienė L., 2011)

Manoma, kad XX a. trečiame dešimtmetyje visi Lietuvos kariuomenės pėstininkų ir kavalerijos pulkai turėjo savo etatinius orkestrus. Įdomu tai, kad 1928 metais buvo duodas leidimas kurti Karo muziejaus orkestrą. Šešiolikos žmonių orkestrą, pavadintą Karo invalidų orkestru, subūrė J. Gudavičius. Orkestrantai gaudavo Karo muziejaus civilinio tarnautojo pareigas. Šis orkestras turėjo kelias užduotis:

- Tarnybinę- reprezentacinę: dalyvauti visose tautinėse, karinėse šventėse ir iškilmėse, sutinkant garbius muziejaus svečius,
- Kultūrinę- muziejaus lankytojams ir Kauno miesto svečiams parengti ir atlikti meninę programą,
- Būti pavyzdžiu kitiems orkestrams, o tam reikia tobulai įvaldyti muzikinę techniką ir repertuarą. (Urbonienė L., 2011)

Įsakyme kariuomenei Nr. 70 (1936) teigiama, kad lėšų orkestrai galėjo užsidirbti grodami variuose vakarėliuose, gegužinėse šokiuose. 45 proc. uždarbio būdavo pervedama į karinės dalies ekonomines sumas, 15 proc. atitekdavo kapelmeisteriui, bet tik tuo atveju, jei jis renginyje dalyvavo kartu su orkestru. Muzikantai lygiomis dalimis pasidalindavo likusius 40 proc. pinigai būdavo išmokami po kiekvieno koncerto.

Orkestrą paprastai sudarydavo:

- Kapelmeisteris (atsakingas už orkestro veiklą, repertuarą, muzikos mokymo planus, orkestrantų drausmę)
- Kuopininkas (kapelmeisterio pavaduotojas)
- Liktiniai puskarininkiai,
- Kareiviai,
- Muzikantai- auklėtiniai (arba mokiniai nuo 14 metų amžiaus) (pirmenybė buvo teikiama muzikantų vaikams ir našlaičiams. Šie jaunuoliai buvo pilnai išlaikomi, gaudavo drabužius, gyveno kareivinėse. Orkestras galėjo turėti 4- 6 auklėtinius)
- Civiliai tarnautojai (Urbonienė L., 2011)

XX a. 4- ame dešimtmetyje populiarioji muzika ir džiazas užvaldė karinius orkestrus. Kiekviename pulke. Be pučiamųjų orkestro, buvo ir po džiazos kapelą- džiazbandą. Šios kapelos grojo kareivių šokiuose, privačiuose vakarėliuose, kurortų restoranuose. Siekiant karinės

drausmės 1936 m. kariuomenės orkestrams buvo uždrausta groti privačiuose vakarėliuose (Urbonienė L., 2011)

Kariniai orkestrai visuomenėje buvo populiarūs, nesudėtingi nuotaikingi kūriniai, paremti liaudiškomis melodijomis, paprastiems piliečiams buvo suprantami ir savi. Populiariųjų džiazų kapelų atliekami kūriniai plėtojo klausytojų akiratį, supažindindami su modernia lengvąja muzika ir pasaulį užvaldžiusiu džiazu (Urbonienė L., 2011)

Jokubauskas V. (2012) analizavęs šaulių rengimą partizaniniam karui atkreipia dėmesį į šaulių patriotinį auklėjimą ir pastebi, kad šalia kitų priemonių (bibliotekų, teatrų, sporto klubų), Lietuvos šaulių sąjunga 1939 metais kultūrinei, patriotinei veiklai vykdyti turėjo 125 chorus ir 115 pučiamųjų orkestrų, o jau 1940 metais skaičiuojami 139 chorai ir 126 orkestrai.²

Tarpukaris- lyg ir pučiamųjų orkestrų klestėjimo metas, be kurių nepraeidavo net mažo miestelio šventė (Kučinskas A. 2011). Muzikos enciklopedijoje nurodoma, kad 1918- 1940 m. veikusių orkestrus pagal jų sudėtį ir meninį pajėgumą, galima suskirstyti į tris grupes:

- Karinius,
- Valstybinius,
- Visuomeninius (organizacijų bei kaimų) orkestrus.

Tarpukariu, pasak Kuzmicko V. (2014) Birštonas garsėjo karinio orkestro pasirodymais. Yra išlikusi Birštono kurorto ir Kestučio 5- ojo pulko bendradarbiavimo sutartis, pasirašyta 1935 gegužės 17 d., Aukštojoje Panemunėje, kurioje numatoma, kad orkestras, kurį sudaro 30 muzikantų, gros Birštono kurorte visą vasarą (birželio 1 d.- rugsėjo 30 d.) kiekvieną dieną. Sutartyje buvo numatytas muzikinio repertuaro nesikartojimas, jo suderinimas su direktoriumi bent prieš dieną, atkreipiamas dėmesys į tai, kad turint ypatingus svečius, iškilmes ar kitomis progomis, orkestras turės groti virš programos. Šiam orkestrui vadovavo kapelmeisteris Florijonas Valeika, caro Nikolajaus II apdovanotas už virtuozinę grojimą sidabrine fleita (Muzikos enciklopedija, 2007). Kuzmickas V. (2014) atkreipia dėmesį į geras sąlygas, kurias kurortas suteikia orkestro muzikantams, tai kurorto orkestrantams suteikiamas butas ir kuras, o kapelmeisteriui atskiras kambarys. Orkestrantams buvo padengiamos visos maitinimo išlaidos.

Tarpukariu pučiamųjų orkestrams kūrė V. Basevičius, V. Banaitis, J. Gaidelis, V. Jakubėnas, J. Kačinskas, J. Nabažas (Narbutienė O. 1992)

Pažymėtina tai, kad XX a. pradžioje, prieš Pirmąjį pasaulinį karą, Vokietija turėjo apie 600 karinių pučiamųjų orkestrų, kuriuose grojo apie 15 tūkstančių kvalifikuotų muzikantų. (Batavičius A. 1987)

---

² http://www.istorijoszurnalas.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=446%3Avytautas-jokubauskas-vienai-vieni-auli-rengimas-partizaniniam-karui-19241940-m-lietuvoje&catid=26%3Aistorija-mokslo-darbai-86-tomas&Itemid=425

Nuomonės apie sovietinio laikotarpio pučiamųjų orkestrų veiklą išsiskiria. Kučinskas A. (2011) teigia, kad orkestrų veikla nutrūksta, o gamyklose ir fabrikuose kuriasi nauji, kurie visai išnyko Gorbačiovo „perestroikos“ laikotarpiu. Autoriui antrina ir Žarskienė R. (2009) nurodžiusi, jog „pokario metais buvo sunaikinti visi gyvavę nepriklausomos Lietuvos organizacijų- pavasarininkų, šaulių, jaunalietuvių pučiamieji orkestrai. Tuo tarpu Batavičius A. (1995) nurodo, kad kariuomenės orkestrai vėl atgijo tremtyje, pučiamųjų orkestrai buvo pradėti steigti mažuose miesteliuose, tačiau jų grojimas Bažnyčiose, laidotuvėse, vestuvėse buvo ypač ribojama, kai kuriais atvejais orkestro muzikantams net tekdavo pasiaiškinti už tokią veiklą.

Gaidelienės J. (2002) pastebėjimu, aprimus buvusio karo pasekmėms, pradėjus demonstruoti Tarybų Sąjungos vienybę ir laimę likusiam pasauliui, pučiamieji orkestrai tiesiog suklestėjo: jie grojo visose šventėse, demonstracijose, paraduose, gamyklų susirinkimuose, minėjimuose, partijos suvažiavimuose. Buvo organizuojamos pučiamųjų orkestrų šventės ir koncertai, jie dalyvavo Dainų šventėse, tokie orkestrai pradėjo kurtis ir mokyklose. Autorė nurodo, kad pučiamųjų orkestrų repertuarai dažnai buvo labai panašūs, tai Džiuzepio Verdžio, Piotro Čaikovskio, Johaneso Bramso, Johano Štrauso, Franco Šuberto kūriniai.

Palaiapsninių pučiamųjų orkestrų nykimą apie 1980 metus, lemia kelios priežastys, tai:

- Tarybų Sąjungos piliečių įvaizdžio kaita,
- didelių gamyklų ir fabrikų nykimas,
- kolūkių naikinimas,
- švietimo sistemos pertvarka
- žmonių migracija iš kaimų į didesnius miestus (Žarskienė R. 2009)

Pasak Kučinsko A. (2011) Lietuvos nepriklausomybės pradžioje, pirmiausiai buvo atkurti kariniai orkestrai, o Žarskienė R. (2009) nurodo, kad pučiamųjų orkestrai niekur neišnyksta, bet tik profesionalėja, gamyklų orkestrai pertvarkomi į miestų orkestrus, toliau gyvuoja seniau įkurti orkestrai. Tuo tarpu Urniežius (2012) išvelgia jų sąlyginį nuosmukį, kuris per dešimtmetį tapo visai nepastebimas dėl konkursų, festivalių organizavimo, aktyvaus orkestrų dalyvavimo muzikiniuose projektuose. Autorius atkreipia dėmesį į tai, kad visu sovietmečio periodu, pučiamųjų orkestrai išliko labiau orientuoti į Vakarus, nei į Rytus, todėl atnaujinant savo veiklą, visi jų pasuko vakarietišku tradicijų link.

Pučiamųjų orkestrų suklestėjimo ir jų repertuaro „aukso amžiumi“ Urniežius (2006) vadina XX amžių. Autorius vartoja „orkestro sublimavimo proceso“ terminą, reiškiantį orkestro sudėčių ir repertuaro priartinimą prie kitų, tradiciškai akademinę muziką atliekančių kolektyvų (simfoninio orkestro, kamerinių ansamblių) veiklos pobūdžio ir meninio lygio.

1.2. Karinio orkestro vieta šių dienų Lietuvos kariuomenės struktūroje

Lietuvos pučiamųjų orkestrų ištakų reikia ieškoti gilioje senovėje. Jau XIII a., o gal ir daug anksčiau skambėdavo ragai. Jie buvo naudojami taikos ir karo metu įvairiems garsiniams signalams perduoti. Medžioklėse naudojami jaučio, ožio, o žygiuose, karuose, iškilminguose susiėjimuose, šventėse bei ritualinėse apeigose – dažniausiai ilgi mediniai, o vėliau ir metaliniai, garsiai skambantys įvairių formų ir dydžių ragai. Lietuvoje jau gilioje senovėje primityvūs pučiamųjų ir mušamųjų muzikos instrumentų orkestrai lydėdavo karius į žygius, kovas ir iškilmes (Batavičius A.)³.

Analizuojant kariuomenės struktūrą, sutinkami keli orkestrai, tai:

- Lietuvos kariuomenės orkestras,
- Krašto apsaugos savanorių pajėgų orkestras,
- Didžiosios kunigaikštienės Birutės motorizuotojo pėstininkų bataliono orkestras,
- Karinių oro pajėgų orkestras,
- Karinių jūrų pajėgų orkestras,
- Vidaus reikalų ministerijos reprezentacinis pučiamųjų instrumentų orkestras,
- Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino štabo bataliono garbės sargybos orkestras
- Viešojo saugumo tarnybos prie vidaus reikalų ministerijos orkestras

Lietuvos kariuomenės orkestras yra Gedimino štabo bataliono padalinys⁴, kurį sudaro mušamųjų, bosų, baritonų, trombonų, valtornų, trimitų, saksofonų, fleitų ir klarnetų grupės. Pagrindinis orkestro uždavinys- dalyvauti oficialiuose renginiuose ir reprezentuoti Lietuvos valstybę ir kariuomenę renginiuose siekiant sudaryti gerą kariuomenės įvaizdį visuomenei ir užtikrinti protokolo reikalavimų įvykdymą.

Atkuriant nepriklausomą Lietuvos kariuomenę, 1991 m. Justinas Jonušas buvo pakviestas suorganizuoti Nepriklausomos Lietuvos centrinį kariuomenės Garbės sargybos pučiamųjų instrumentų orkestrą, kuris vėliau tapo Lietuvos kariuomenės motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ Garbės sargybos orkestru. Pasak A. Žigaitytės-Nekrošienės (2014) dirigentas kolektyvą išaugino iki 57 kvalifikuotų muzikantų ir pasiekė aukštą profesinį lygį. 1996 m. tarptautiniame orkestrų festivalyje- konkurse „Auksinė lyra“ Lenkijoje orkestras laimėjo *Grand prix*. Orkestras nemažai kūrinių įrašė Lietuvos radijui ir televizijai 1995 m. išleido pirmąją garso kasetę, 1997 m. kompaktinę plokštelę „Maršai“. Dirigentas buvo nuolatinis Lietuvos dainų švenčių pučiamųjų orkestrų atrankos komisijos narys, dirigentų

³ <http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2002/04/04ork.html>

⁴

http://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/gedimino_stabo_batalionas/padaliniai_1825/lietuvos_kariuomenes_orkestras.html

asistentas ir dirigentas, Baltijos šalių studentų dainų švenčių „*Gaudeamus*“ dirigentas, Pasaulio lietuvių dainų švenčių Vilniuje dirigentas. 1978 m. J. Jonušui buvo suteiktas nusipelnusio artisto garbės vardas, 1993 m. kapitono, 1994 m.- majoro kariniai laipsniai, 1996 m. apdovanotas Lietuvos kariuomenės motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ garbės ženklu, 1998 m. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

Tuo pačiu metu (1991 m. balandžio 29 d.) kūrėsi ir Krašto apsaugos savanorių pajėgų orkestras (2008 m/ pervadintas bigbendu). Šiuo metu bigbendui vadovauja kapitonas Ričardas Čiupkovas. Savanorių pajėgų orkestre groja trys dešimtys profesionalių muzikantų. Orkestras lengvai transformuojasi į diksilendo ir rokenrolo grupes. Bigbendo kolekcijoje- 3 išleistos plokštelės. Šiam kolektyvui teko garbė pirmiesiems po Nepriklausomybės atkūrimo reprezentuoti Lietuvą Prancūzijoje vykusiame tarptautiniame karinių orkestrų festivalyje 1992 metais. Šis orkestras yra įsikūręs Vilniuje Krašto apsaugos savanorių pajėgų štabe⁵

Urnėžius R. (2003) pamini, kad Alytaus Didžiosios kunigaikštienės Birutės pėstininkų bataliono orkestras atkurtas 1994 m. tęsdamas Ulono pulko orkestro tradicijas, karinis orkestras „Geležinis vilkas“ koncertuoja miesto visuomenei, dalyvauja sutinkant aukštus valstybės svečius, kariuomenės paraduose, šv. Mišiose ir religinėse šventėse, rengia koncertus neįgaliesiems. Orkestras dažnai koncertuoja Lietuvos mokyklose, kariuomenės ir visuomenės susitikimuose, atstovauja Lietuvai ir Alytaus miestui užsienio valstybėse. Prancūzijoje, Dižone vykusiame tarptautiniame karinių orkestrų festivalyje žiuri komisija orkestrą „Geležinis viskas“ apdovanojo pagrindiniu prizu- Sidabrine taure.

Kolektyvo repertuare dera lietuvių kompozitorių ir užsienio autorių kūriniai. Orkestras yra įrašęs keletą kompaktinių plokštelių. Vienintelio Lietuvoje dainuojančio orkestro vadovas- kapitonas Viktoras Ščetilnikovas.

Pulkininkų Č.Braziulio, J.Veselkos, Z.Vegelevičiaus pastangomis 1994 metais buvo įkurtas ir Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų orkestras. Tuo metu jam vadovavo Vytautas Narbutas. Beveik metus šis kolektyvas dirbo savanoriškais pagrindais. 1995 m. orkestrui buvo skirti 8 civilinių tarnautojų etatai, 2000m. jau buvo skirti 20 civilinių tarnautojų etatų. Šis orkestras 2001 metais buvo sujungtas su Vytauto Didžiojo atskirojo jėgerių bataliono pučiamųjų instrumentų orkestru, kuriam vadovauja kapelmeisteris kapitonas Ričardas Kukulskis ir dirigentas vyresnysis leitenantas Remigijus Terminas. Orkestre groja 29 muzikantai (kitų šaltinių duomenimis- 32). Kaip nurodoma tinklapyje <http://www.operetta.lt/?p=225>, karinių oro pajėgų orkestras dalyvauja įvairiuose Lietuvos kariuomenės organizuojamuose renginiuose bei koncertuoja visuomenei, yra dažnas respublikinių, miesto švenčių, festivalių, įvairių projektų

5

http://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/savanoriu_pajegos_368/ryšiai_su_visuomene_466/orkestras.html

svečias, grojo S.Dariaus ir S.Girėno žūtis vietoje Lenkijoje (Soldine), 15-ajame tarptautiniame karinių orkestrų festivalyje „Krokuva 2005“.

Klaipėdos karinių jūrų pajėgų orkestras „Bangpūtys“ įkurtas dar 1966 metais. 1998 metais orkestras buvo priskirtas Lietuvos kariuomenei: dragūnų pėstininkų batalionui, motorizuotai pėstininkų brigadai „Žemaitija“, o nuo 2004 metų orkestras tapo Karinių oro pajėgų orkestru⁶ Pasak Grubliausko V. (2011) „uostamiesčio dvasia alsuojantis bei didelę muzikinę patirtį turintis kolektyvas, kuris per savo gyvavimo metus ne kartą tapo respublikinių ir tarptautinių konkursų dalyviu bei nugalėtoju, buvo kviečiamas į pačius įvairiausius respublikinius ir tarptautinius renginius“⁷. Šiuo metu orkestrui vadovauja Pranciškus Memenas (nuo 1974 metų)

„Šiandien be Karinių jūrų pajėgų orkestro neįsivaizduojami daugelis Klaipėdos miesto bei apskrities renginių. Jis dalyvauja iškilmingose ceremonijose karinių ir valstybinių švenčių metu, visuomenės ir kariuomenės renginiuose, orkestrų festivaliuose Lietuvoje ir užsienyje, dainų šventėse, savo programą pristato įvairiuose Lietuvos miestuose ir miesteliuose. Orkestras yra koncertavęs Čekijoje, Slovakijoje, Vengrijoje, Prancūzijoje bei Vokietijoje“⁸

Vidaus reikalų ministerijos reprezentacinis pučiamųjų instrumentų orkestras įkurtas 1935 metais liepos mėn. Policijos departamente prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos. Nuo 1937 m. gegužės mėn. orkestro viršininku ir dirigentu paskiriamas lietuviškų maršų kūrėjas kompozitorius Bronius Jonušas (1899- 1976).

Už aukštą meninį lygį populiarinant pučiamųjų muziką ir nuopelnus Lietuvai, orkestrui suteiktas garbingas Policijos reprezentacinio orkestro vardas, o Bronius Jonušas apdovanotas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino V laipsnio ordinu. Orkestras, išgyvenęs dvi okupacijas, gyvavo iki 1944 m. daugelis orkestrantų pasitraukė į vakarus, o tie, kurie nespėjo evakuotis, buvo ištremti į Sibirą.

Orkestras atkurtas 1989 m. vasario 16 d, įteisintas 1991 m. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, kaip Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos reprezentacinis pučiamųjų orkestras. Orkestras kasmet įrašo naują koncertinę programą, dalyvauja festivaliuose, konkursuose, dalyvauja visuose respublikiniuose ir Vilniaus miesto šventiniuose renginiuose, visų Vidaus reikalų ministerijos statutinių dalinių iškilmingose rikiuotėse ir ceremonijose, organizuoja tarptautinius policijos orkestrų festivalius. Orkestro meno vadovas ir vyriausias dirigentas- vidaus tarnybos pulkininkas Algirdas Kazimieras Radzevičius, dirigentas- vidaus tarnybos vyresnysis leitenantas Eimantas Anskaitis.

⁶ <http://www.alytausgidas.lt/lt/naujienos/verta-apsilankyti/lietuvos-kariniu-juru-pajegu-orkestras-festivalio-dainavos-fanfaros-sveciai/>

⁷ http://www.klaipedosliberalai.lt/kas_naujo/1_/900/

⁸ <http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/vakaru-lietuva/kjp-orkestras-paminejo-prijungimo-sukakti-970714/>

Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos saviveiklinis orkestras susikūrė sukūrus Vidaus tarnybos 1 pulką ir 1991 m. lapkričio 15 d. orkestro dirigentu paskyrus Valdemarą Šereckį. Dirigentas subūrė 20 pareigūnų orkestrą, kurio pagrindinis darbas buvo susijęs su pulko karių rikiuotės apmokymu, kariniais ritualais ir šventėmis. Tik po metų orkestras gavo uniformas, kaip labdarą iš Vokietijos, nupirkti pirmi 4 naudoti instrumentai. 1992- 1998 m orkestras kiekvieną sekmadienį grojo mišiose Kauno Įgulos bažnyčioje. 1996 m. orkestras pasipildė 7 muzikantais (viso buvo 27), iš kurių tik 5 turėjo aukštąjį muzikinį išsilavinimą. 2000 m. mažinant etatus 14 orkestro muzikantų, išlaikiusių fizinio ir konvojaus įskaitas, buvo pervesti 7 kuopos 1 būrio šaulius, dirigentui suteiktas majoro laipsnis ir jis paskirtas kuopos vado pavaduotoju. Tai iš esmės pakeitė muzikantų darbą. Nuo 2010 metų šios kuopos pagrindinė užduotis yra užtikrinti Kauno geležinkelio tunelio apsaugą. Šiuo metu orkestre groja 24 profesionalūs (visi turintys aukštąjį muzikinį išsilavinimą) muzikantai. Viešojo saugumo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos aprūpina orkestrantus instrumentais ir koncertine apranga, skiria patalpas repeticijoms. (Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos pučiamųjų orkestro nuostatai, Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos vado įsakymas Dėl dalyvavimo saviveiklinio pučiamųjų orkestro veikloje 2012 11 14)

Apibendrinant, dera paminėti garsiausius karinių orkestrų vadovus, tai Juozas Grušas, Juozas Gudavičius, Apolinaras Likerauskas, Stasys Navickas, Bronius Jonušas (Lietuvos muzikos enciklopedija, 2007)

1 lentelė

Pučiamųjų ir karinių orkestrų istorinės raidos apžvalga

<u>Metai</u>	<u>Įvykis</u>	<u>Pastabos</u>
<u>XIII a.</u>	<u>Ragais jau buvo grojama karo ir taikos metu</u>	
<u>XVI a.</u> <u>2 pusė</u>	<u>Pučiamųjų instrumentų konstrukcijų keitimo laikotarpis, instrumentams buvo pritaikyti vožtuvai.</u>	
XVII a.	Kariuomenės orkestruose pradama groti iš natų	
XVII a.	Naujas žingsnis fleitos, obojaus ir fagoto evoliucijoje. Variniams instrumentams didelės reikšmės turėjo tai, kad tuo metu muzikos teorija ir gamtos mokslai atskleidė ir ištyrė natūralaus garsaeilio prigimtį.	
XVIII a.	Lietuvoje „uždaras“ muzikinio lavinimo būdas, bažnyčių ar darų muzikiniai kolektyvai buvo tik savamoksliai, labiau patyrę orkestrantai mokydavo	

	naujokus	
XVIII a. 1 pusė	Italijos, Vokietijos, Čekijos solistų, grojančių pučiamaisiais instrumentais, intensyvios veiklos metas	
XVIII a. 2 pusė	Toliau tobulinama instrumentų konstrukcija. Skylutės ir vožtuvėliai korpuse neprigijo nei trimitai, nei valtornai, buvo ieškoma naujų chromatizavimo būdų.	
XVIII a.	Šiuolaikinio didžiojo pučiamųjų orkestro susiformavimo pradžia	Didžiosios Prancūzų revoliucijos laikotarpis, Paryžiaus konservatorijos įsteigimas (1795)
XIX a.	Kariniai pučiamieji orkestrai egzistavo visose Europos šalyse	
XIX a.	Dvarų muzikinės kultūros raida. Orkestrai steigiami dvaruose Dėmesys vaikų muzikiniam ugdymui	Rietavo dvaras, kunigaikščių Oginskių dvarai
XIX a.	Bažnyčiose kuriasi kapelos, kurių orkestrus sudarė variniai ir mediniai pučiamieji	Bažnytinių kolektyvų aukso mažius
XIX a . pab.	Vokietijoje visų specialybių konservatorijos studentams buvo įvestas privalomas karinių kapelmeisterių kursas	
1919 m. vasario 15 d.	Įkuriamas pirmasis Lietuvos kariuomenės dūdų orkestras 2- ojo pėstininkų Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo pulke	
XX a. 4- ame dešimtmetyje	Kariuomenėse kuriasi džiazo ansambliai	
1936 m.	Lietuvos kariuomenės orkestrams uždrausta groti privačiai	Kariškių organizuojamuose renginiuose groti nebuvo drausta
Sovietmetis	Pučiamųjų orkestrai kuriasi fabrikuose, miestuose	Pučiamųjų orkestro aukso amžius

II. KARINIO ORKESTRO FUNKCIJŲ IR KOMPETENCIJŲ KAITOS ŠIŲ DIENŲ KARIUOMENĖJE TYRIMAS

2.1. Karinio orkestro funkcijų kaitos tyrimo metodologija

Siekiant atskleisti karinio orkestro funkcijų kaitą, buvo pasirinktas interviu metodas.

Tyrimo dalyviams buvo užduoti 8 išplėstiniai klausimai (žr. 1 priedą). Pasirinktais klausimais buvo siekta išsiaiškinti asmeninį santykį į orkestrą ir funkcinį orkestro vertinimą.

Asmeninis santykis bus nustatomas šiais klausimais:

- Ką asmeniškai Jums reiškia orkestras?
- Gal galit prisiminti, kaip kito orkestras nuo Jūsų darbo orkestre pradžios? Kas buvo sunkiausia, kas labiausiai džiugino? Kaip keitėsi orkestro paskirtis ir vykdomos veiklos per Jūsų karjeros orkestre(-uose) laikotarpį?
- Kaip keitėsi Jūsų darbas orkestre? Kokius naujus dalykus turėjote atlikti? Kokių naujų dalykų reikėjo išmokti?

Funkcinį orkestro vertinimą atskleis šie klausimai:

- Kam reikalingas orkestras kariuomenėje? Kokia orkestro vieta kariuomenėje? (Ar jaučiatės vertinami, reikalingi) Kokias funkcijas atlieka karinis orkestras?
- Kiek orkestras yra profesionalus? Ar keičiasi profesionalių muzikantų poreikis kariniame orkestre? Kodėl?
- Kaip karinių orkestrų ir orkestrantų funkcijos pasikeistų prasidėjus kariniams veiksams? Kiek svarbu karinio orkestro orkestrantams bendrasis kovinis pasirengimas ir jo kokybė?
- Kokį poveikį karinių orkestrų funkcijoms ir reikalavimams orkestrantų kompetencijoms gali padaryti geopolitinės situacijos paastrėjimas ir dabartiniai pokyčiai krašto apsaugos sistemoje, pavyzdžiui, visuotinės karo prievolės sugražinimas, krašto apsaugos finansavimo didinimas ir t.t.?

Tyrimo organizavimas: Interviu buvo vykdomas 2015 metų kovo mėnesį. Visi interviu vyko žodžiu, interviu dalyviams patogioje vietoje (dažniausiai jų darbovietėje) Interviu vyko nuo 40 min iki valandos. Kai kurie tyrimo dalyviai pageidavo su interviu klausimais susipažinti iš anksto, jiems klausimai buvo išsiųsti elektroniniu paštu ar padiktuoti telefonu. Interviu buvo įrašinėjami, vėliau transkribuojami, duomenys apdoroti aprašomuoju duomenų apdorojimo būdu. Visi orkestro muzikantai, pakviesi dalyvauti tyrime, sutiko, jautėsi jų geranoriškumas ir siekis prisidėti prie tyrimo rezultatų.

Tyrimo etika: Karinė struktūrą daugiau uždara, nei atvira, todėl nebuvo klausinėjami jokie klausimai, susiję su asmenine tyrimo dalyvių informacija. Buvo klausiamas tik amžius, darbo orkestre metai ir pozicija. Visi tyrimo dalyviai tyrime dalyvavo geranoriškai. Tyrimo dalyvių buvo prašoma nurodyti kitą asmenį, kuris galėtų dalyvauti tyrime, todėl sunkumų pakviesti tyrimo dalyvius dalyvauti tyrime, nebuvo. Visi tyrimo dalyviai buvo informuoti, kad apibendrinti tyrimo rezultatai bus naudojami baigiamajame magistro darbe.

Apdorojant duomenis, skirtingų orkestrų muzikantų atsakymai nebuvo lyginami tarpusavyje, nes tai nėra numatyta tyrimo tikslu ir toks lyginimas neprisidėtų prie kokybiškesnio tyrimo rezultatų pateikimo.

Tyrimo dalyvių pristatymas

Tyrime dalyvavo šeši muzikantai, grojantys dviejuose skirtinguose kariniuose orkestruose. Vis jų turi didesnę nei 10 metų darbo orkestre patirtį. Darbo patirtis buvo vienas iš kriterijų, pagal kurį muzikantai buvo kviečiami dalyvauti tyrime. Šis kriterijus buvo svarbus, kadangi buvo siekta išklausti, kaip kito jų funkcijos ir kompetencijos, dirbant orkestre. Orkestro vadovas taip pat buvo kviečiamas tikslingai, kadangi jis dirba orkestre nuo pat jo įsikūrimo pradžios. (žr. 2 lentelę)

Pasirinktas tyrimo dalyvių skaičius yra pakankamas tyrimo klausimams atsakyti, kadangi tyrimu nesiekama suformuoti visą tikslinę grupę apibrėžiančių išvadų, bet tik pastebėti tendencijas.

2 lentelė

Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyvio kodas	Užimamos pareigos	Amžius	Darbo stažas orkestre
T1	vadovas	56	24
T2	koncertmeisteris, muzikantas	37	15
T3	muzikantas	37	12
T4	muzikantas	44	23
T5	muzikantas	43	21
T6	instruktorius, muzikantas	49	22

2.2. Karinio orkestro funkcijų kaitos tyrimo rezultatai

Karinių orkestrų atsikūrimas po nepriklausomybės atkūrimo vyko „iš nieko“, kuomet žmonių entuziazmas, idealo siekis, idėja buvo pagrindiniai orkestrų kūrimosi veiksniai. Kaip

mini vieno orkestro vadovas: „Orkestras man kaip kūdikis, nes aš jį praktiškai sukūriau iš nieko. Nebuvo nei žmonių, nei instrumentų – viskas vyko palaipsniui. Įkuriant orkestrą iš pradžių aš buvau vienintelis su aukštuoju išsilavinimu, daugelis muzikantų buvo tik įpusėję studijas ar baigia tik J.Gruodžio konservatoriją“ (T1). Įdomu tai, kad kūrimosi pradžioje orkestrai turėjo ir politinį palaikymą: „iškart gavau 25 etatus“ (T1). Be grojimo orkestro užduotis buvo saugoti kalėjimus ir palaikyti viešą tvarką. Orkestro viena iš funkcijų buvo „paruošti kareivius, kad jie išmokyti rikiuotis, žygiuoti, duoti priesaikas, sugiedoti himną, groti nešant vėliavas, sutikimo maršus“ (T1)

Tyrimė dalyvavusieji mėgsta savo darbą. Štai, vienas tyrimo dalyvis savo darbą apibūdina, kaip visumą: „orkestras man ir darbas ir hobis ir pragyvenimo šaltinis. Kad galėčiau dirbti orkestre turėjau mokytis 15 metų. Orkestras yra kolektyvas ir labai smagu, kad tai geras kolektyvas. Jame dirba profesionalai ir tiesiog geri žmonės, su kuriais bendraujame ir darbe ir po jo“ (T5)

Kariniame orkestre dirba įvairių likimų ir istorijų žmonės, vieni jų orkestrą tapatina su:

- Savo gyvenimu (*Orkestras man kaip kūdikis* (T1))
- Tiesiog darbu (*Orkestras, tai darbas* (T3))
- savirealizacija (*Man patinka orkestrinis muzikavimas, nors studijuodamas muzikos akademijoje esu daug koncertavęs solo, tačiau su orkestru grojant patinka tas skambesys, darbas su orkestru, nauji sąskambiai. Tiesiog labai smagu groti su kolektyvu* (T4))
- Vieta, kur gera būti (*Orkestras yra tokia vieta, kurioje turime girdėti ne tik save, bet ir kitus. Sudėtingas reikalas yra tas orkestras. Visą gyvenimą save įsivaizdavau grojantį orkestre ir esu patenkintas* (T2))
- Pomėgiu (*Mano pomėgis nuo vaikystės. Tarnaudamas rusų armijoje taip pat grojau orkestre ir man labai patiko. Tai pomėgis, specialybė ir darbas kartu. Mano specialybės instrumentas – trimitas.* (T6))

Pasak orkestro vadovo: „Kariuomenė – auklėja jauną žmogų. Orkestras taip pat moko drausmės, disciplinos, pakelia nuotaiką“ (T1). Orkestro vadovui antrina ir orkestrantai. Nei vienas tyrimė dalyvavęs neabejoja orkestro reikalingumu kariuomenėje. Tyrimo dalyviai nurodo, kad orkestras, tai:

- Kariuomenės reprezentavimas (*Orkestras turi galias tradicijas. Kariuomenė neatsiejama be protokolų, švenčių – orkestras neatsiejama viso to dalis. Karinis orkestras šventėms suteikia iškilmingumo.* (T3), *Mes pirmiausiai atliekame karinius grojimus, kurių reikalauja protokolas tai vadų, svečių sutikimai, kariuomenės šventės, taip pat turime atlikti ir kariškas pareigas: budėjimai, šaudymai ir t.t.* (T1))

- Pažintinė grandis tarp visuomenės ir kariuomenės (*Jis yra vienas iš pagrindinių kariuomenės „instrumentų“, kuris bendrauja su visuomene. Orkestro dėka žmonės gali pamatyti kas yra kariuomenė, nes be parodomųjų renginių, žmonės nelabai turi daugiau galimybių. (T2) Orkestras kariuomenei tikrai reikalingas tam, kad sužadinti, „pakelti“ dvasią, kad ne tik kariaujama ir yra visokie įvairūs ritualai. Ir žmonėms malonu pasižiūrėti, kai orkestras pražygiuoja ir kareiviams smagu (T6)*)
- Kariuomenės įvaizdžio dalis (Manau, kad orkestras kariuomenėje dvasinės nuotaikos pakėlimo „instrumentas“, kadangi nesvarbu kokia bebūtų veikla ar tai būtų užsiėmimai kariniai ar šventė gyva muzika pagyvina ir žmonėms suteikia daugiau entuziazmo (T4)
- Valstybinių švenčių statutinės funkcijos (*Karinis orkestras organizuoja žygio maršo tempus, atlieka valstybinės paminėjimuose statutines funkcijas (vėliavos įnešimas), Lietuvos valstybinių atributų pagerbimas, apdovanojimų ceremonijos. (T6)*)
- Muzikinė saviraiška (*Yra labai daug visame pasaulyje parašytų kūrinių, kurie yra skirti kariuomenei ir tai yra ne tik mūsų, bet ir viso pasaulio ypač Europos šalių senas reliktas, senos tradicijos (T6)*)

Orkestro funkcijos ir būtinos kompetencijos orkestrantams, laikui bėgant labai kito. Pradžioje orkestrantai buvo darbinami tiesiog muzikantais, kuriems teko padirbėti ir viešuose miesto renginiuose. Šiuo metu, orkestro nariai yra apsaugos kuopos specialistai, kuriems galioja visi šios specialybės specialistų sveikatos ir kariniai normatyvai. Šiuo metu per savaitę orkestrantai repetuoja du kartus, vieną parą budi geležinkelyje. Po 20 tarnybos metų, kaip ir visi kariai, orkestrantai turi galimybę išeiti į pensiją. Tai, kad orkestrantai yra prilyginami pareigūnams, orkestro vadovo teigimu yra minusas, kadangi ne visi praeina sveikatos ir karinius normatyvus, o priėmimo į darbą procedūra užtrunka. Tai yra, nėra galimybės priimti tiesiog gero muzikanto, jis privalo būti ir geras karys.

Kita ryški kaitos linija- orkestrantų profesionalumo didėjimas, kas lemia platesnio ir sudėtingesnio repertuaro atlikimo galimybes. (*Pradžioje buvo saviveiklininkų muzikantų kolektyvas, bėgant laikui prisijungė vis daugiau profesionalų, o šiuo metu visi baigę muzikos akademiją (T5)*). Orkestras reprezentuoja kariuomenę ne tik kariuomenės renginiuose, bet ir miesto šventėse, renginiuose, minėjimuose, kariuomenės darbuotojų laidotuvėse ar vestuvėse. Tačiau karinis orkestras nėra samdomas, jo negalima užsisakyti šventei. (*Kai aš atėjau į šitą orkestrą, jame buvo dauguma savamoklių muzikantų, geri muzikantai, bet jie buvo išugdyti karinės bendruomenės dar tarybinių laikų arba grojas savo iniciatyva kažkokiose kapelose ar ansambliuose. Laikui bėgant šiuos muzikantus pakeitė profesionalūs muzikantai. Dėl to orkestro lygis žinoma pakilo ir labai daug problemų išsisprendė renkantis repertuarą. Dirigentui taip pat palengvėjo darbas, nes nereikėjo aiškinti daug lengvų, savaime suprantamų dalykų.(T4)*)

Trečia, tai orkestro statuso kariuomenėje kaita. Būnant griežtos karinės struktūros dalimi, kur visos veiklos yra reglamentuotos, siekiant gauti finansavimą, buvo būtina sutvarkyti dokumentus, prijungti pučiamųjų orkestrą prie tarnybos. Be formalių dokumentų sutvarkymo, nebūtų galimybės net pirkti instrumentų.

Ketvirtu iššūkiu galima išskirti pasikeitusį orkestrantų statusą, kuomet iš muzikantų orkestro darbuotojai tapo pareigūnais. Iki kaitos laikotarpio, orkestrantai repetuodavo kasdien po 3- 4 val., todėl buvo sunku morališkai nuteikti darbuotojus ir toliau dirbti taip, kaip buvo, įvertinus atsiradusiais papildomas funkcijas (budėjimus, pratybas, keliones). *(Mūsų orkestras, pasibaigus šauktinių priėmimui 2000 metais, perėjo tikrai didelį išbandymų laikotarpį, kurio metu mes turėjome persiorientuoti ir papildyti savo funkcijas ne tik muzikavimu, bet ir konvojaus tarnyba, karinių veiksmų tarnyba, objektų apsauga, kuriuos mes vykdome ir dabar.*(T4).

Penkta- keitėsi instrumentai *(Labai džiugina tai, kad nuo darbo pradžios orkestre pasikeitė žmonių išsilavinimas. Daugelis orkestrantų profesionalūs muzikantai. Taip pat labai malonu, kad orkestre keičiasi instrumentai, jie tobulėja, taip atsiranda naujos orkestro galimybės atlikti kūrinius. Orkestras tobulėja.* (T6)

Šeštas iššūkis- muzikantų kompetencijos „persivertimas“, kuomet jaunoji karta tapo labiau imli naujovėms ir geriau parengta bazinėse orkestro muzikantų rengimo mokyklose *(Kai atėjau į orkestrą buvau jaunas, reikėjo pasistengti groti taip, kad pasivyčiau senbuvius, o dabar reikia jau vyti tuos, kurie ateina, kad neatsilikčiau.* (T6)

Informacinės technologijos, išskirtinos septintu iššūkiu *(Darbą orkestre labai palengvino internetas, kadangi dabar daug paprasčiau surasti reikiamas natas, įvairias mokyklas ir pasitobulinti. Anksčiau tai padaryti buvo labai sudėtinga.* (T6))

Tačiau tyrime dalyvavusieji pastebėjo ne tik pozityvias kaitos tendencijas. Buvo išskirtos orkestrantų amžiaus ir vidinės problemos kariuomenėje *(Yra tokios problemos, kad jisai nejaunėja, o tik sensta. Jaunų žmonių neateina, nes yra ir vidinių problemų susijusių su vadovybe, galbūt trūksta kompetencijos ir dėl to kolektyvas „eina atgal“* (T2))

Orkestrantų darbas orkestre iš principo nekito *(Mano darbas orkestre faktiškai nekito. Visuomet dirbau tą patį darbą, groju pirmo klarneto partiją. Stabili, paprasta pozicija kurią užėmiau nuo pat pradžių.* (T2)), tačiau orkestrantai susidūrė ir su naujomis funkcijomis ir būtinu kvalifikacijos tobulinimu, asmeninių savybių kaita *(Į orkestrą groti atėjau baigęs mokslus, kuriuose ugdė individuliai, todėl reikėjo priprasti prie kolektyvo, prisitaikyti ir sutarti. O karjera yra sąlyginė, kadangi baigi mokslus ir karjera baigiasi. Niekas nenori į tave investuoti, gali pats individuliai, kiek sąlygos leidžia gali tobulėt.* (T4). Prašyti pagalvoti apie jų darbo orkestre kaitą, kai kurie muzikantai nurodė išsiplėtusias koncertines erdves *(Pradžioje buvo taip, kad*

grodavome tik maršus, o vėliau mūsų repertuaras išsiplėtė grodavome ir koncertuose ir miestelių šventėse. Ir kariuomenėje ir už jos ribų. (T5)

Paprašytas įvertinti orkestro profesionalumą, vienas tyrimo dalyvis nurodė, kad tai turėtų vertinti klausytojai (*Kiek orkestras profesionalus reikėtų klausti klausytojų. Mano nuomone, yra žmonių, kurie vadina save profesionalais, kurių lygis yra žemesnis nei mėgėjų, tačiau yra ir tokių, kurie nuolat tobulinasi ir kelia savo profesinį lygį. (T2)*), tuo tarpu kiti tyrime dalyvavę, neabejoja orkestro profesionalumu, kuris reiškiasi per:

- Pripažinimą (*Jaučiamės pripažinti, mus vertina (T1)*)
- Orkestrantų išsilavinimą (*Visi orkestrantai yra išsilavinę, savo srities specialistai, pareigingi žmonės. Savo vadams vis aiškinu, kad norint tapti geru muzikantu reikia įdėti daug darbo, pastangų ir geros nuotaikos. Tokiu būdu pakeliu orkestro reitingus (T1) Mano nuomone, mūsų orkestras yra tikrai aukšto profesionalaus lygio, nes muzikantai yra baigia aukštus mokslus, muzikos akademijas. (T4) Orkestras sudarytas vien tik iš profesionalių muzikantų ir tai labai smagu, kad yra muzikos akademija, kuri ruošia profesionalius atlikėjus. Džiugu, kad galime groti profesionalius kūrinius. (T5) Mūsų orkestras yra tikrai profesionalus yra daug jaunų žmonių, kurie baigė aukštąjį mokslą. Žino savo darbą yra geri muzikantai. Profesionalų poreikis orkestre yra labai svarbus, kaip ir bet kuriame kitame darbe. (T6)*)
- Orkestrantų daugiafunkcionalumą (*Šiuo metu yra 60-70% muzikantų, kurie groja ir kituose rimto pajėgumo orkestruose, tai įrodo muzikantų profesionalumą. Naujovės reikalauja išmokti naujų veiksmų, kurie privalomi kariniam orkestrui: rikiuotės, stovėseną, reprezentacinės detalės, pagarba kitiems ir savo pozicijai (T4)*)

Tyrimo dalyvavusieji, paklausti, ar orkestras yra vertinamas, atsakė skirtingai: vieni jų neabejotinai nurodė, teigiamą atsakymą (*Jaučiamės pripažinti, mus vertina (T1)*), kiti išreiškė menkas abejones (*Lietuvoje orkestras vertinamas tik iš dalies. Orkestras yra labai reikalingas. Galbūt labiau orkestrantai nuolat bandome save įtikinti, kad esame reikalingi. Ir jeigu mes sąžiningai dirbam tai žmonės vertinama arba ne (T2)*).

Esant įtemptai geopolitinei situacijai, buvo įdomu, ką tyrimo dalyviai galvoja apie jų likimą prasidėjus kariniams veiksams. Karinių veiksmų atveju, skirtingų karinių orkestrų likimas nebūtų vienodas. Įdomu tai, kad nei vienas tyrimo dalyvavęs, nebandė išsisukti nuo šio klausimo. Štai, vieno tyrimo dalyvio teigimu: „Bendrasis karinis pasirengimas yra svarbus kiekvienam Lietuvos piliečiui, o mes kadangi dirbame šitoje struktūroje tai pasirengimas yra sustiprinto poveikio. Praeidami atranką ir dirbdami, atlikdami funkcijas mes tampame

kompetentingesni už eilinį Lietuvos pilietį. Manau, kad tai yra didelis mūsų pačių patobulėjimas ir supratimas apie visą veiklą ką mes turėtumėm daryti, todėl karo atveju mes turėtumėm aiškias funkcijas užtikrinti saugumą tų veiklų kurias mes dabar ir vykdomė. Manau, savo veikla ir funkcijomis nenusileistumėme profesionaliai armijai. (T4). Šiam tyrimo dalyviui antrina ir kitas muzikantas: „Prasidėjus karui orkestras būtų lyg karinis vienetas, tiek orkestrantas tiek, bet kuris Lietuvos pilietis. Kiekvienam vyrui svarbu fizinis ir karinis pasirengimas. (T5).

Vidaus reikalų ministerijai priklausantys orkestrantai pirmiausiai turėtų užtikrinti saugomų objektų kontrolę. Daugelis orkestrantų yra ir profesionalūs kariai: „Ir jeigu kažkas mus pultų, orkestre dalis muzikantų yra profesionalūs kariai ir esame apmokyti, tai vykdytumėm tam tikras užduotis, kurias mums paskirtų. O pasirengimas vyktų individualiai.(T3). Tokios pat nuomonės yra ir kitas muzikantas: „Nei vienam vyrui nemaišo karinis ir fizinis pasirengimas. Kalbant apie orkestrantus, iškilus karo grėsmei mes tikriausiai iškeistumėm instrumentą į ginklą. (T6).

Muzikantų nuomone, kariniai veiksmai, kuomet tektų vykti į mokymus ar karo zoną, orkestro funkcijas pristabdytų (*Manau paliestų ne tik orkestrą, bet ir visus. Jeigu netektumėm pusės orkestro žmonių (apmokymai ir t.t.) tai orkestro kaip ir neliktų. Pirmoje vietoje mes esame kariai ir privalėtumėm atlikti karinę prievolę (T5)*).

Kitas tyrime dalyvavęs muzikantas suabejojo visuotinės karinės prievolės sugražinimui (*Reikia ruoštis viskam, niekas nežino kuo gali viskas baigtis. Fizinis pasirengimas yra visiems naudingas, o visuotinės karo prievolės sugražinimas, mano manymu, nėra labai efektyvus ir naudingas būdas. Geriau mažesnė, tačiau profesionali armija (T6)*).

Padidėjęs finansavimas kariuomenei kažin ar pasijaustų orkestruose. Vienas tyrimo dalyvis visai nebuvo optimistiškas: „Lietuvoje orkestras yra kaip šuniui penkta koja ir prioritetai yra tikrai tokie, kad geriau nusipirkti tanketę ar automatą, negu išlaikyti penkis orkestrus. Ir jeigu mes matome, kad valstybėje vyksta kažkas ne taip (krizė ir t.t.), tai mes pirmieji pajaučiame, kad „ant mūsų“ yra taupoma. Taip būtų ir šiuo atveju (T3)“

Kito dalyvio nuomone, didesnis finansavimas jaustųsi, bet ne konkrečiai orkestrui: „Tiesiogiai orkestrui poveikio tikrai nepadarys, o jeigu darytų poveikį tai jis būtų bendras visai mūsų tarnybai ir mes gautumėm kažkokias konkrečias funkcijas, kurias turėtumėm atlikti. Galbūt tai būtų visai ne orkestro funkcijos, o galbūt kaip tik tokios kurios būtų skirtos pažadinti, įkvėpti ir burtis visuomenei. Orkestras būtų lyg šauklys nacionaliniu lygmeniu kviečiantis tautą susivienyti ar kovoti. (T4). Orkestro vadovo nuomone, papildomas finansavimas stiprintų ginkluotę, o orkestrui galbūt pavyktų pasikeisti uniformas ar įsigyti naujesnių instrumentų.

Tyrėjo refleksija

Atliekant interviu, jo metu ir aprašant duomenis, niekada neapleido jausmas, kad orkestre dirbantiems Orkestras yra lyg šventovė- vieta, kurioje gera būti, kurioje realizuojai save, kur tave supa įdomūs ir nuostabūs žmonės. Tyrimo autoriui atrodo, kad tai nulėmė ilgas ir tikslingas muziko kelias. Orkestre dirba tik tie, kurie muzikos mokėsi nuo vaikystės, tuomet kryptingai studijavo aukštojoje mokykloje, vėliau siekė darbo orkestre. Orkestro vienybė yra jame grojančiųjų panašume, vienodame karjeros kelyje.

Pats Orkestras savo gyvavimo laikotarpiu taip pat praėjo nelengvą karjeros- nuo saviveiklinio kolektyvo iki profesionalaus orkestro- kelią. Šiame kelyje kito daug kas: pirmiausiai pati kariuomenė ir kariuomenės orkestro statusas joje, profesionalėjo muzikantai (šiuo metu visi turi aukštąjį muzikinį išsilavinimą), jiems teko tapti kariais, sudėtingėjo repertuaras, pamažu keitėsi instrumentai, orkestrui ar atskiriems muzikantams juos įsigyjant vis profesionalius. Technologijos- išorinis, viena vertus visai nesusijęs veiksnys, tačiau jis labai palengvino darbą, ypač renkant naują repertuarą. Vienas tyrime dalyvavęs nurodė orkestro senėjimo problemą, kurią iš dalis lemia sunkūs fizinės sveikatos normatyvai, kuriuos būtina įveikti kiekvienam kariui.

Reprezentacinė (plačiąja prasme) orkestro funkcija buvo paminėta visų tyrime dalyvavusiųjų, pirmiausiai tai valstybės ir kariuomenės pristatymas, jos įvaizdžio dalis, vėliau kaip tarpinė grandis tarp visuomenės ir kariuomenės. Taip pat išskirtos karių motyvacijos ir muzikinės saviraiškos funkcijos.

Kariniai orkestrai neabejotinai yra profesionalūs, nes juose dirba profesionalūs muzikantai, atliekantys profesionalius kūrinius, dalyvauja konkursuose, festivaliuose ir yra pripažinti.

Visi karinio orkestro muzikantai, prasidėjus kariniams veiksams, mato save aktyviais dalyviais juose.

Vertinant funkcijų kaitą, ryškiausia jų- orkestro muzikantų kompetencijos ir veiklos pobūdžio kaita, kuomet muzikantais teko keisti jų statusą ir tapti kariais, o orkestrui profesionalėjant, nuolat tobulinti savo profesinę kvalifikaciją.

Tyrime dalyvavusių muzikantų darbo metu, orkestro sudėtis iš principo nekito. Tuo tarpu visas V. Bartušio (2005) magistro darbas buvo skirtas orkestro sudėties analizei. Šis autorius akcentavo pučiamųjų orkestrų Vakarų šalių tradicijų sekimą, šių šalių orkestrų repertuaro panaudojimą. Nei vienas tyrime dalyvavęs muzikantas neišskyrė repertuaro, kaip probleminės srities.

Umbrasienė G. (2014) nurodo, kad „orkestriniai gebėjimai gali būti ugdomi tik bendradarbiaujant, realioje orkestro aplinkoje“. Atliktas tyrimas tik patvirtina tai, nes muzikantai

labai akcentavo bendravimą, bet nei vienas jų neišskyrė, kad susiduria su kokiais nors darbo orkestre problemomis. Tikėtina, jog tai lemia jų didelę darbo patirtis.

IŠVADOS

- Karinių orkestrų raida yra labai dinaminė, neatsiejama nuo istorinės, politinės, karo pramonės ir muzikos vystymosi raidos. Karinių orkestrų raida neatsiejama nuo pučiamųjų orkestrų raidos, Lietuvos karinių orkestrai orientuoti į Europietišką karinių orkestrų tradiciją. Karinių orkestrų užuominos Europoje fiksuotos jau 13 amžiuje, Prancūzų revoliucijos laikotarpiu susiformavo šiuolaikinis pučiamųjų orkestras, tuo tarpu Lietuvoje stebėtas „uždaras“ muzikinio lavinimo būdas. 19 amžiuje kariniai pučiamieji orkestrai tapo neatsiejama kariuomenės dalimi visose Europos šalyse. 20 amžius tai pučiamųjų orkestrų aukso amžius, neaplenkęs ir kariuomenės: Įkuriamas pirmasis Lietuvos kariuomenės dūdų orkestras antrojo pėstininkų Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo pulke įkurtas 1919 02 15, kariuomenėje kuriasi džiazo ansambliai.
- Kariniai orkestrai nėra savarankiški kolektyvai, jie priklauso Vidaus reikalų ministerijai arba Kariuomenei. Visi grojantys orkestre muzikantai yra ir profesionalūs kariai. Šiuo metu Lietuvoje yra 8 orkestrai:
  - Lietuvos kariuomenės orkestras,
  - Krašto apsaugos savanorių pajėgų orkestras,
  - Didžiosios kunigaikštienės Birutės motorizuotojo pėstininkų bataliono orkestras,
  - Karinių oro pajėgų orkestras,
  - Karinių jūrų pajėgų orkestras,
  - Vidaus reikalų ministerijos reprezentacinis pučiamųjų instrumentų orkestras,
  - Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino štabo bataliono garbės sargybos orkestras
  - Viešojo saugumo tarnybos prie vidaus reikalų ministerijos orkestras
- Karinių orkestrų muzikantų funkcijos ir kompetencijos kito. Orkestrų susikūrimo pradžioje muzikantai tik grojo, vėliau pasikeitus orkestrų statusui, tapo profesionaliais kariais. Orkestro pagrindinės funkcijos yra
  - Rerezentacinė, ceremonialo (kariuomenės įvaizdžio formavimas, dalyvavimas kariuomenės ceremonijose, valstybinėse šventėse)
  - Pramoginė (dalyvavimas miesto renginiuose ir kitose šventėse)Signalų funkcija, naudojama karo metu šiuo metu daugiau integruota į pramoginę funkciją.
Muzikinės saviraiškos funkcija, išskirta dalyvavusiųjų tyrime, siejama su muzikantų motyvacija, nuo kurios neabejotinai priklauso ir kitų funkcijų kokybiška realizacija

Orkestro muzikantų kompetencijų kaitą taip pat lemia:

- Aukšta muzikantų profesinė kvalifikacija,
- Atliekamo repertuaro sudėtingėjimas,
- Muzikinių instrumentų tobulėjimas ir atsinaujinimas,
- Orkestrų nuolatinis papildymas jaunais ir profesionaliais muzikantais,
- Tobulėjančios technologijos.

LITERATŪRA

1. Bartušis V. (2007) Lietuvos pučiamųjų orkestrų raidos tendencijos vakarų šalių patirties kontekste // Magistro darbas. Vadovas: R. Urniežius. Šiaulių universitetas
2. Batavičius A. Kariniai orkestrai Lietuvos didžiojoje kunigaikštystėje. Prieiga per internetą <http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2002/04/04ork.html> [žiūrėta 2015 01 07]
3. Batavičius A. (1995) Tauragės apskrities dūdų orkestrai. Tauragė
4. Brazauskas A. (1995) Pučiamųjų orkestrų organizavimas. Kaunas: Šviesa
5. Budzinauskienė L. (2008) Muzikinis ugdymas Lietuvoje XVIII a pabaigoje- XIX amžiuje. Bažnyčių mokyklos //Menotyra. Dailėtyra T. 15 Nr. 1 Muzikologija, Teatrologija 13- 24 p.
6. Budzinauskienė L. (2012) XIX amžiaus Vilniaus bažnytiniai muzikos kolektyvai. Istorija 88 T. Prieiga per internetą http://istorijoszurnalas.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=469%3Alaima-budzinauskien-xix-amiaus-vilniaus-banytiniai-muzikos-kolektyvai&catid=28%3Aistorija-mokslo-darbai-88-tomas&Itemid=446 [žiūrėta 2015 01 29]
7. E.Buhlo. Die musikalischen instrumente in den Miniaturen des fruhen Mittelalters. Leipzig, 1903, p.67
8. Bružas V. (metai) Pučiamųjų instrumentų orkestrų vystymasis iki Didžiosios Prancūzų revoliucijos
9. Daugirdaitė Sruogienė V. (1990). Lietuvos istorija, Vilnius: Vyturys p. 39
10. Gaidelienė J. (2002) Pučiamieji orkestrai: praeitis ir šiandiena // Panevėžio balsas. Vasario 12 p. 7
11. Glaser B. (1998) Doing Grounded The-ory: Issues and Discussions. Mill Valley,: Sociology Press
12. Grubliauskas V. (2011) Klaipėdos meras V. Grubliauskas siekia išsaugoti Klaipėdos karinių jūrų pajėgų orkestrą „Bangpūtys“. Prieiga per internetą http://www.klaipedosliberalai.lt/kas_naujo/1_/900/ [žiūrėta 2015 01 12]
13. Jokubauskas V. (2012) „Vieni vieni“:šaulių rengimas partizaniniam karui 1924- 1940 metais Lietuvoje / Istorija T. 86 Prieiga per internetą http://www.istorijoszurnalas.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=446%3Avytautas-jokubauskas-vienui-vieni-auli-rengimas-partizaniniam-karui-19241940-m-lietuvoje&catid=26%3Aistorija-mokslo-darbai-86-tomas&Itemid=425 [žiūrėta 2015 01 29]

14. Kamuntavičius R., Rakutis V. (2009) Lietuvos kariuomenė svetimšalių akimis XVI- XVII a. Vilnius: Aidai 178 p.
15. Karužienė I. (1998) Kario etika kiekvienam. Kaunas: Gabija 296 p.
16. Kopstein J. (2005) The Evolution of Military Band Prieiga per internetą <http://www.militarybandsoftheworld.com/world-book-of-military-music-a.html> [žiūrėta 2015 04 08]
17. Kuzmickas V. (2014) Pučiamųjų orkestrai Birštone 1924- 1939 m. Kapelmeisterio Florijono Valeikos meistriskumo spindesys. Prieiga per internetą <http://kvitrina.com/puciamuju-orkestrai-birstone-1924-1939-m-kapelmeisterio-florijono-valeikos-meistriskumo-spindesys> [žiūrėta 2015 01 07]
18. Martinionis A. (1993) Lietuvos kariuomenės tragedija. Vilnius: Mintis 165 p.
19. Lietuvos muzikos enciklopedija (2007) Vilnius: Muzikos enciklopedijų leidybos centras
20. Narbutienė O. (1992) Muzikinis Kaunas 1920- 1940 . Kaunas: Šviesa
21. Pakalniškis A. (1977) Žemaičiai (Etnografija) Chicago, Illinois
22. Pandit N. (1996) The Creation of Theory: a Recent Application of the Grounded Theory Method. The Qualitative Report 2(4):1-13.Prieiga internete <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR2-4/pandit.html>. [žiūrėta 2014 01 15]
23. Palionytė-Banevičienė D. (2002) Bažnytinė muzika. *Lietuvos muzikos istorija. I knyga: Tautinio atgimimo metai 1883–1918*. Sudarė D. Palionytė-Banevičienė. Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2002, p. 49–69.
24. Petraitis R (metai) Anglijos varinių pučiamųjų instrumentų orkestrai (Brass Bands)
25. Petružytė D. (2008) Grindžiamosios teorijos metodologija: B. Glaser'io ir A. Strauss'o versijų palyginimas Sociologija. Minis ir veiksmai 2008 Nr. 1 ISSN 1392-3358 Prieiga per internetą http://www.ku.lt/wp-content/uploads/2013/04/2008-1_p_72-89.pdf [žiūrėta 2014 02 05]
26. Pučiamųjų orkestrų ištakos ir dabartis (2011) Respublikos interviu su Albinu Kučinsku Prieiga per internetą http://www.respublika.lt/lt/naujienos/kultura/interviu/puciamuju_orkestru_istakos_ir_dabartis/print.1 [žiūrėta 2015 01 07]
27. Stankevičienė J. (2009) Muzikos ir orkestro mokyklų kūrimosi dvaruose pradžia. Lietuvos muzikos istorija I knyga. // sud. A. J. Ambrazas Vilnius: LMTA leidykla 162- 163 psl.
28. Umbrasienė G. (2014) Studentų pasirengimas groti orkestre // Magistro darbas. Vadovė D. Bukantaitė: Kaunas: VDU

29. Urbonienė L.(2011) Lietuvos kariuomenės orkestrai 1919- 1940 metais / Vytauto Didžiojo karo muziejus 2010 metais. Almanachas. Atsakingas redaktorius G. Surgailis. Vilnius: Krašto apsaugos ministerija
30. Urniežius R. (2003) Karinis orkestras //Muzikos enciklopedija 2 tomas Vilnius 123- 124 p.
31. Urniežius R. (2006) Muzika pučiamųjų orkestrui: akademinų žanrų ypatumai ir raida XX amžiuje // Kūrybos erdvės Nr. 5 Šiauliai: 56- 63 p.
32. Urniežius R. (2012) Wind bands in Lithuania at the crossroad of two traditions // *Alta musica*. Bd. Nr. 29..
33. Vaičenonis J. (2011) Lietuvos karyba nuo baltų iki XXI amžiaus. Kariuomenė, fortifikacija, mūšiai ir karvedžiai. Kaunas: Šviesa 184 p.
34. Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos pučiamųjų orkestro nuostatai
35. Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos vado įsakymas Dėl dalyvavimo saviveiklinio pučiamųjų orkestro veikloje 2012 11 14
36. Žarskienė R. (2009) Pučiamųjų instrumentų orkestrai tradicinėje Lietuvos kultūroje: nuo didikų rūmų iki sodžiaus // Tautosakos darbai XXXVII 149- 168 p. Prieiga per internetą http://www.llti.lt/failai/14_Zarskienes.pdf [žiūrėta 2015 01 07]
37. Žigaitytė- Nektošienė A. (2014) Netekome Justino Jonušo //Muzikos barai 2014 Nr. 1- 2 (432- 433) 47 p.
38. Žydžiūnaitė, V. (2005) Komandinio darbo kompetencijos ir jų taikymo metodologija. Slaugytojų veikos požiūriu. Kaunas: Judex
39. Walker, D.,Myrick, F (2006) Grounded Theory: an exploration of Process and Procedure// *Qualitative Research* 16(4): 547-559.

PRIEDAI

Interviu klausimai

1. Gal galite pasakyti, kiek Jums metų? Kiek laiko dirbate orkestre? Kas esate orkestre?
2. Ką asmeniškai Jums reiškia orkestras?
3. Kam reikalingas orkestras kariuomenėje? Kokia orkestro vieta kariuomenėje? (Ar jaučiatės vertinami, reikalingi) Kokias funkcijas atlieka karinis orkestras?
4. Gal galite prisiminti, kaip kito orkestras nuo Jūsų darbo orkestre pradžios? Kas buvo sunkiausia, kas labiausiai džiugino? Kaip keitėsi orkestro paskirtis ir vykdomos veiklos per Jūsų karjeros orkestre(-uose) laikotarpį?
5. Kaip keitėsi Jūsų darbas orkestre? Kokius naujus dalykus turėjote atlikti? Kokių naujų dalykų reikėjo išmokti?
6. Kiek orkestras yra profesionalus? Ar keičiasi profesionalių muzikantų poreikis kariniame orkestre? Kodėl?
7. Kaip karinių orkestrų ir orkestrantų funkcijos pasikeistų prasidėjus kariniams veiksams? Kiek svarbu karinio orkestro orkestrantams bendrasis kovinis pasirengimas ir jo kokybė?
8. Kokį poveikį karinių orkestrų funkcijoms ir reikalavimams orkestrantų kompetencijoms gali padaryti geopolitinės situacijos paaštrėjimas ir dabartiniai pokyčiai krašto apsaugos sistemoje, pavyzdžiui, visuotinės karo prievolės sugrąžinimas, krašto apsaugos finansavimo didinimas ir t.t.?